

List izhaja vsak petek

in velja s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold. — Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude nar. - pol. društva „Gorica“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Soharju na Travniku.

# GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku in sovredniku **Antonu Laknerju**, v Studenic, Furlano-vi hiši šte. 8 III. nadstropje. Vse pošiljatve naj se **frankujejo**. Rokopisi se ne vračajo. **Oznani** se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s. če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

## Na slavni god

Njega Ekcelencije, Prezvzišenega, Premilostljivega in

Najčestivrednišega Gospoda Gospoda

## Andreja Golmajr - a

Nadškofa Goriškega, Kneza Avstrijanskega  
itd. itd.

dne 30. novembra 1873.

Zapoj mi duša vneta  
Veselo pesem le,  
God tvojega Očeta  
Obhaja danas se.

Zatorej vsi recimo:  
Naš Andrej naj živi!  
Vse dobro Mu vošimo,  
Kar Mu srce želi.

Kot David Mu zapeti  
In reči hočemo:  
Daj dolgo Bog živeti  
Andreju! pa pojmd:

### Psalm.

Usliši Te Gospod ob dnevu stiske: varuj Te  
ime našega Boga.Pošlje naj Ti pomoč s svetišča: in s Sijona  
Te obvaruj.Spomni naj se vse Tvoje daritve: in Tvoja  
nekrvava žrtva naj mu dopade.Dodeli naj Ti po Tvojem sreč: in potrdi  
naj vse Tvoje sklepe.Radovali se bomo v Tvoji sreči: in hvalili  
bomo ime našega Boga.Gospod naj spolni vse Tvoje prošnje: Gospod  
Te ohrani in Te usliši!

Le to so naše želje,  
To upa nam srce;  
Naj veče nam veselje:  
Andrej, Bog živi Te!

Cantianulus Corona.

## O javnih knjigah ali zemljiščnih bukvah.

(Dalje)

V tej dobi (l. 1785) bila je razdeljena naša grofija v 63 sodniških okrajev in je obsegala 339 katastralnih občin.

Glavni namen novega izmerjenja zemljišč bil je ta, da bi se po njim dobila trdna podloga za pravično odmerjenje zemljišnega davka.

Morelli je začel svoj težek posel v polletju 1786 l. s tem, da je poslal 60 zemljomercev na Tomiunsko in Bovško, in na zimo pa na Kras. Na čelu zemljomercev bil je deželni inženjer Anton Capelaris. Tudi to delo se je izvrševalo po katastralnih občinah, in vsak kos zemljišča dobil je svojo posebno številko začemsi s št. 1 in tako zaporedoma. Te številke so bile različne od onih Terezijanskega katastra. Vsa zemljišča istega posestnika so bila vpisana sopen po številkah, imenu kakovosti, vrednosti, obsežju (velikosti) in mejnikih. Pridjan je bil tudi letni pridelek. Ob enem so bila sprejeta vsa zemljišča v posebne mape (čerteže ali plane). Vsa zemljišča ene občine prišla so v eno knjigo, tako, da je tudi ta kataster vredjen po občinah. Tudi pri tem katastru se je merilo površje zemljišč po beneški njivi (campo) četert njive (quarti) in pertike (pertiche.) Pri tem izmerjenju so zemljomeri od začetka tudi ozirjemali na številke stare pertikacije ali Terezijanskega katastra, tako, da so k vsaki novi številki prideli tudi številko stare per-

## Listek.

### Žertvenik (altar).

(Dalje)

Ker govorimo tukej od zagrnjenja altarjev, omenimo še neke posebne navade iz nekdanjih časov. Božično noč se je altar z rudečim, belim, in črnim zagrinjalom pokrival. Črno zagrinjalo je pomenilo temoto časov pred Sinajitsko postavo, in se je konec prvega nočnega odgrnilo. Belo zagrinjalo je bilo podoba tistega časa, ko so Izraelci pod vplivom in pokorščino Mojzeve postave živeli; odgernilo se je konec drugega nočnega. Rudeče zagrinjalo je bilo podoba dobe evangeljske, tedaj nove zaveze, in se je odpravilo konec tretjega nočnega (Joan. Belet. rat. div. offic. Durand. l. 1 Maci Hierolex. sub voce Altare.) To isto se je ponavljalo na velikonoč; ker se pa na velikonoč en sam nočurn poje, zato se je za vsakim treh branj eno zagrinjalo odpravilo. (Ibid.) — Na Španjskem je celi štiridesetdanski post zagrinjalo pred velikim altarjem razprostrto, med tem, ko korarji



tikacije; ker je pa to delo močno zadrževalo in zakasnevalo, so pozneje to opustili. Ta novi kataster se imenuje po vodju komisije, ki ga je izdelala, „Morellijanov kataster“ (Catastro Morelliano.) Čeravno je ta kataster natančnejši od starega katastra, ker se nahajajo v njim zemljišča, ki so bila v prvem izpuščena, ni dosegel take natančnosti, da bi bil dobil potrdilo od vlade in tedaj pravico javnosti (pubblicità), marveč je ostal le *privatno* delo. Sedaj ga rabijo zemljomerci, kedar gre za to, da bi dobili kakemu zemljišču številko stare pertikacije.

Leta 1795 je bil pa še treči kataster od Barzellini-a izdelan, kateri se imenuje po njem „Barzellinijev kataster“ (Catastro Barzelliniano).

Tudi ta je ravno tako sestavljen kakor prva dva, in ima sopet nove številke zemljišč.

Pa tudi ta kataster ima le privatni značaj, in le redko ga kak zemljomerec pregleda.

Pri sestavljanju tega katastra so bile v Morellijanov kataster zapisane zraven številke tega katastra tudi številke *stare* pertikacije (Terezijanskega katastra) in pa katastra Barzellinijevega, in kjer ni bilo najti številke stare pertikacije, denili so na njeno mesto ničlo (0).

Zemljišča so bila po tem tako zaznamovana n. p. „V Standrežu njiva s trtami imenovana Pri Rojicah št. 325 M. 210 B. 23 V. P. (beri: 325 Morellija-nova, 210 Barzellini-jeva, 23 stare pertikacije).“

Ker je pa pravico javnosti imel le Terezijanski kataster, in so se bila našla zemljišča, ki niso bila sprejeta v kataster, ni bilo mogoče vknjižiti (intabulirati) teh zemljišč, in s tem si vtrditi posest in lastnino.

Da bi bilo mogoče še taka zemljišča vknjižiti, so bile napravljene za vsako občino *nove bukve* imenovane *bukve novin* (libro dei Novali.) Ako se je v kaki občini tako zemljišče našlo, da ni bilo še v starem katastru, se je dala temu zemljišču nova številka začemši s številko 1 in tako zaporedno-

ma, in se je vpisalo na ime posetnika v *nove bukve* (libro dei Novali.). Te bukve uživajo tudi pravico javnosti, in kdor je na kako zemljišče v njih vknjižen (intabuliran), doseže ravno tako tabularno last, kakor da bi bil vknjižen v stari ali Terezijanski kataster. (Dalje prih.)

### Hermanov govor.

Pri razpravi adrese v drž. zboru govorilo je več poslancev zoper adreso. Najbolj pogumno, odkrito in brezobzirno bil je napake sedanje sisteme štajarski poslanec Herman, tako, da ga omenjajo celo ustavoverci v svojih listih in se nad njim močno srdijo. Ker je ta govor našel odmev v vsih federalističnih krogih, podamo ga tudi mi svojem bralcem v prevodu (po „Slovencu“).

Ta govor glasi se tako:

Najprvo naznamim svoje stališče brez ozira na nasledke, ki jih bode morebiti moj govor imel v posebni združbi.

Dokazovalo se je, da mora državni zbor oziroma deželni zborov samostalen biti zavolj upora, ki so ga deželni zbori razodevali o volitvi poslancev v državni zbor. Ne da bi ta upor preudarjali, ne da bi poslušali pravične tirjatve in želje deželni zborov, ne da bi se z njimi spravili, so še samovoljno ovrgli njihovo pravico, pošiljati v državni zbor poslancev izmed sebe, ki se opira na cesarsko pismo 20. oktobra 1860 in še celó na februarjevo ustavo, ter so izrekli samostalnost državnega zbora samosvojnosti deželá in kraljestev v škodo. In to je storil državni zbor, ki so mu celó njegovo postavnost spodbijali, ki mu je bilo mogoče sklepe delati le vsled neznanskega pritiskanja pri volitvah, ki so se mu zoper to samovlastnost upirali mnogi poslanci v državnem zboru in pa ljudstvo zunaj državnega zbora. (Oho!) Zavolj teh okoliščin — ne govorim v imenu posebne združbe — smem v imenu svojih volilcev izreči, da je postava 2. aprila 1873 sicer dana, pa ne po pravici. (Oho!)

*Predsednik* (govornika ustavlja): Državne temeljne postave so pravna podlaga našemu zboru; toraj ne morem pripustiti, da bi se njihovi veljavnosti ugovarjalo.

Poslanec *Herman* (nadaljuje): Mislim, da jaz, ud te zbornice, smem vir postav preiskovati in pretresovati — da, še več rečem, in tedaj v imenu svojih volilcev očitno ugovarjam tem postavam.

Po takem potu postave delati sicer marsikomu pristuje, pa svobodno in po ustavi to ni, in nobeden se ne sme pohujšati, ako se upiram zoper te postave, in iz tega upiranja ne more zopet izhajati pravica, izmisliti nove sile, s kterimi bi se ta upor ustavil.

S to postavo je pa tudi oziroma volitevne pravice pravemu ohranilnemu ljudstvu v škodo in meščanstvu s premakljivo istino v prid nastopila enakopravnost, ki nas z veliko žalostjo napolnuje gledá pravice, ljubezni in modrosti v državnem vladanju; in če še pomislimo, da je ravno tista vlada, ki je to postavo na dan spravila, tudi volitve izvršila, se, gospóda moja! lahko razumeva lice te zbornice, in se mora tudi milovati ljudstvo, ki je zopet volilo, dasiravno je vedilo, da bo večina v manjšini in da se bodo delale postave in sklepi, ki njegovi lastnini ne bodo primerni.

Gospóda moja! postava 2. aprila 1873 in sostava te zbornice je zmaga in utrditev stanja in zmage ene stranke, enega stanu, enega plemena (smeh), nemškega meščanstva. (Nemir.)

*Predsednik*: Gospode prosim nekoliko več tihote, ker sicer ni mogoče slišati gospóda govornika.

Poslanec *Herman* (povzame besedo): In da bi bilo v takih okoliščinah drugim ljudstvom in strankam mogoče popolno razodeti svoje želje in pravice v tej zbornici in jim dobiti veljavo; nadalje, da bi se na tej podlagi nasprotja poravnala in naredil stanovitni mir, da bi se po tem potu pospešila edinost in moč v državi, to se bo težko trdilo in dokazovalo; nasproti moremo reči da s temi postavami je napovedan nov boj ljudstvom, deželam in kraljestvom

svoje molitve v koru opravljajo, in ko se sv. maša poje ali tudi le bere; odkrije se le pri evangeliji, pri povzdigovanji, in pri zadnji molitvi „*supra populum*.“ Veliko sredo pa, ko se v evangeliji berejo besede: *et velum templi scissum est*, t. j. „in zagrinjalo v tempeljnu se je pretrgalo na dvoje“ (Mark. XV, 38), se to ogrinjalo popolnoma odpravi. Kdor je kedaj bil na otoku in v mestu *Gradu* blizu *Barbane*, more si lahko misliti to reč. V véliki cerkvi Gradski namreč se še zdaj tak baldakin vidi, le zagrinjala so vže davno kot ne več potrebna odpravili. — Pod tim baldakinom je bila na sredi podoba križanega Jezusa. To sveto razpalo je bilo tako postavljeno, da se je od vsih pričujočih lahko videlo. Pod razpelom je visela posoda, ki je imela podobo goloba; v tej posodi se je hranilo sveto rešnje Telo (*cibus*) za bolnike; od tod ime *ciborium*, ktero ime se zdaj samo posodi daja, v kteri se ta sakrament hrani.

Ko se je bil pa ves svet pokristjanil, tako, da se vže otroci puščajo k skrivnostim svete daritve, ni bilo več potrebno,

altar zakrivati; okoli leta 1000 po Kr. so se tista zagrinjala odpravila, in večidel tudi baldakin nad altarjem posebno v zapadni cerkvi; in tu so začenjali, ako ne vže poprej, še razne podobe svetnikov na altar staviti.

V 13<sup>tem</sup> stoletju, ko se je vpeljal praznik sv. rešnjega Telesa (1264), se je tudi pri altarji zopet kaj novega pridjalo. Treba je bilo pomisliti, kako bi se sv. rešnje Telo spodobno na altarji izpostaviti dalo, da je verni moliti in častiti zamorejo. Tu so tedaj začeli tako imenovani sveti tabernakelj s tribuno nad njim sredi altarja pridevati, kar je še zdaj v vsaki naših cerkev videti.

V prvih časih je imela vsaka cerkev po en sam altar. \*) Pa vže za papeža Gregorija Velikega \*\*), še bolj pa za časa cesarja Karola Velikega se je navada v-

\*) „*Unum altare omni ecclesiae, et unus episcopus*“ govori vže sv. Ignacij mučenik. Drug altar si postaviti je bilo toliko, kolikor ločiti se od cerkve.

\*\*) Nekteri mislijo, da se je navada, več altarjev po cerkvah imeti, vže v četrtem stoletju pričela.

peljala, da so po cerkvah še stranske altarje postavljati začeli. Vzrok tega je bilo vedno večje število duhovnikov in tedaj bolj pogosto branje tihe sv. maše. Altarna miza mora biti iz kamna, ker je podoba Jezusa Kristusa, ki se v svetem pismu vogelni kamen imenuje; v njem morajo shranjene svete relikvije (koščice ali drugi ostanki svetnikov), in mora biti od škofa posvečen. Altarji v cerkvah morajo biti nepremakljivi (*fixa*); misijonarji pa nosijo seboj altarni kamen, (*altare portabile*). Altarji, kterim je popolnoma odpustek za verne duše dodeljen, ko se sv. maša za kakega rajukega na njih bere, imenujejo se privilegijani altarji (*altaria privilegiata*). Benedikt XIII. je s svojim razpisom *Omnium salutis* od 20. julija 1724. ta privilegij na večne čase za vsaki dan celega leta podelil *enemu* altarju v vsaki patrijarhalni, metropolitanski, in sploh stolni cerkvi. Sicer se delí ta privilegij samo na sedem let. Na vernih duš dan pa je vsak altar privilegijan.



(na levici: oho! gotovo ne!), in da se je tako napravil stan, v katerem se bode država in njene dežele med sabo bojevale in njihove narboljši moči ugonobile.

Moja gospôda! avstrijska ljudstva samovladarsko neomenjeno vlado še prenašajo, ali stranke s samosilstvom ne morejo prenašati. Da pa vsi ne morejo pridobiti tukaj veljave svojim pravicam in željam, to priča ravno naša manjšina, in to pričajo tudi prazni sedeži.

Omenili so se tudi poslanci teh sedežev. Ker sem njih misel, si štejem v čast, da spolnim dolžnost in se poženem za nepričujoče.

Češi so bili na Dunaji in so se z nami posvetovali, in so se potem zopet domu vrnili. (Smeh.) Rekli so: Avstrija je pod varstvom stanovitne, blagovite, če tudi brez njih narejene ustave; njeno gospodarstvo ima po uradnem poročilu (smeh) neizrečen pospeh; mir, ki se ima utrditi, je že tudi res narejen (smeh), in razkričano hujskanje zoper duhovne je že gotovo nehalo; očitna in zasebna pravica je izvrstna. Ker je vse tako dobro, jih tudi ni treba in zato ostanejo doma. (Dobro! na desnici in smeh.)

Svetovna razstava je bila sicer draga in okoliščinam neprimerna potrata, pa več del primanjkljaja bo vendar zopet njih zadela, in pohvale radi drugim prepusté. (Dobro! na desnici in velik smeh.)

Od Slovanov, in zlasti od Čehov nočejo na Dunaji, kjer le nemški duh namesti izgnanega svetega Duha vlada (velik smeh)....

**Predsednik** (ustavlja): Gospôda govornika prosim, da naj glasneje govori, ker ga sicer ne morem razumeti.

**Poslanec Herman** (povzame besedo): Rekli so, da od njih na Dunaji nič nočejo vedeti, in se jim nočejo vsilovati; kar pa hočejo, to so jim že stokrat povedali, zato pa nič ne morejo pomagati, če imajo na Dunaji tako kratek spomin, in če danes nič več ne vedó, kaj so včeraj govorili. (Smeh na desnici.)

Na prosto pot, katero so jim bili enkrat odprli, bi bili, pravijo, radi stopili, pa, preden jim je bilo to prav mogoče, so jim jo zopet zaprli. Pozneje so bili še dvakrat vabljeni, da naj svoje želje in pravice naznanijo in jih z državo v edinost pripravijo; pa, ko so bili na potu proti Dunaju, so jim vrata pred nosom zaprli. To ravnanje in ta državna in vladina modrost jim ni prav razumevna. (Smeh na desnici.) Avstrija, pravijo, dokaj nerada spolnuje dolžnost hvaležnosti, in oni nočejo k temu posebne prilike dajati. Hrvatje in Srbi so 40.000 mrličev za cesarja in cesarstvo pustili na bojišču, in v zahvalo zato so brez varstva in pomoči izročeni tistim in prisiljeni k pošteni zvezi s tistimi, ki so nasprotno delali. In Sedmograjsko naj bi izvedilo, kaj se pravi hoditi v državni zbor — tako so rekli njegovim poslancem — ko so prišli v februarjev državni zbor. Sedmograjsko je izvedilo to, ker je bilo iz same hvaležnosti izbrisano izmed živih v prid tistim, ki niso prišli v državni zbor. (Dobro! Dobro! na desnici.) In Češi so vendar zmiraj svojo dolžnost spolnovali in vsako leto pridno pošiljali na Dunaj veliko milijonov, in prav veliko vojakov dajali, in v zahvalo za to je Avstrija na Pemske, ker so se Češi

držali svoje zapisane, pripoznane in s prasego potrjene pravice, skorej delala kakor sovražnik v sovražnikovi deželi, z obsedo (ugovarjanje na levici), z globo in ječo, z zatiranjem družeb in gospodarstvenih naprav (dobro! na desnici, ugovarjanje na levici) in tako dalje in z neznanskim pritiskanjem pri volitvah. Gledé tacihi dogodeb bi vendar modra vlada razvidila, da ne morejo priti v to zbornico, in zato domá ostanejo.

(Dalje prih.)

## Dopisi.

**V Gorici, 26. nov. — (Deželni zbor; petindvajsetletnica; proračun).**

Komaj se je zdato število državnih poslancev v dunajski lesenjači zbralo in komaj so se nekoliko med seboj spoznavati in pogovarjati začeli, že jih je njih predsednik domu poslal, češ, da veliko izmed njih drugo zborovanje na domači zemlji čaka. V tem kratkem času, ko so bili skupaj, sta naša dva poslanca plemenitega stanu govorila, eden je obljubil da bo za svoje slovenske volilce govoril, kakor hitro se bo njemu potrebno zdelo in ne bo precejeni ustavi nasproti (?), drugi se je pa predelske železnice spomnil. Škoda, da je zborovanje tako malo časa trajalo, pa saj, kar je odloženo, ni končano. Razkropili so se tedaj poslanci vsak na svoj kraj in menimo, da je marsikak izmed njih rad dunajski zbor zapustil, bodisi, ker nima tam tolike prilike za ljudski blagor delati, ali ker ne zadobijo njegova dela take svetlobe, kakor v domačem zboru, ali pa, ker mu celi zbor nič kaj ne diši. Razšli so se tedaj in zbrali so se že danes v domačih deželnih zborih. Naš goriški zbor je bil pričet s slovesno sv. mašo, katero je preč. prošt služil; potem so se poslanci suidli v deželni dvorani, kjer sta jih deželni glavar in vladni komisar v gladki italijanščini in za silo lomljeni slovenščini (dobro, da tako. — Ur.) pozdravljala. Na sploh je bila prav suhoparna seja in razun nekterih penzionistov in otrok je bilo zelo malo poslušalcev. Sicer ne bodo tudi prihodnje seje tako mikavne, kakor je glavar povdarjal; da bi vendar na deželni korist bile. — Drugi teden t. j. 2. decembra bo pet in dvajset let, od kar je naš cesar vladanje prevzel. Marsikaj veselega pa tudi žalostnega smo v tem času, posebno mi Slovani, užili; vendar, naj so v političnem življenju občutki in mišljenja posameznih kakoršni koli hočejo, vsi avstrijski prebivalci so v tem edini, da bodo ta za cesarsko hišo znameniti dan slovesno obhajali. Mesto goriško je za ta dan poseben program izdalo, po katerem hoče svoje veselje izraziti. Tudi deželni zbor bo v imenu cele dežele dva poslanca do cesarjevega prestola poslal. — Proračun mesta goriškega za l. 1874 kaže 207.064 gld. stroškov in 168.083 gld. dohodkov, tedaj primanjkuje 38.981 gld., katere hočejo mestni starišini na razne načine pridobiti. Nekteri hočejo direktni davek povišati, drugi hočejo obložiti najemščine po 3 kr. na goldinar, tretji hočejo špiritozne pijače obdačiti in sicer po 12. kr. na emer itd. itd. Namesto, da bi nam tedaj težko butaro, katero zdaj nosimo,

znižali, nas še bolj obložijo. Že stokamo dalj časa pri visoki ceni vina, mesa in kruha in plačujemo v mestno blagajnico 240% od vina, 100% od mesa in 2 gld. 37 kr. od emerja pive, — in zdaj nam še drugo hočejo podražiti; kdo bo mogel prestati? Oj zlati časi stare Gorice, kje ste?!

## Ogled.

**Avstrija.** Dne 2. decembra bo obhajal naš presvetli cesar — in z njim vsa država — 25letnico svojega vladanja. To je za vladarja in vladance gotovo pomenljiv dan. Toda vsak išče te pomenljivosti v drugi stvari. Stari avstrijski konservativci — to se razumé samo po sebi — bodo odkritosrčno izražovali tisti dan vrojeno jim, rekel bi, vdanost in zvestobo do cesarske rodovine. Spominjali se bodo slavnih zmag l. 1848 in 49, Radeteki-a, navdušenosti, s katero so ljudstva prva leta Franca Jožefa o njegovih obhodih sprejemala; spominjali se bodo in poznejega vsaj navideznega rednoter do 20 okt. 1860, v katerem so zapazili nit, ki je imela peljati narode iz mnogih ozirih nenaravnega stanu, ki je bil nasledek še manj naravnih prevratov l. 1848. Specifičnim „klerikalcem“ je znabiti najlepša zvezda petindvajsetletne dobe — 18. dan avgusta 1855 (konkordat!) Pohlevni liberalci a la Schmerling se zaniaknejo v 26. februarja 1861, kot začetek svojega zveličanja. Ali vseh naštetih vrst državljanov vesele spomine potiskava v temo solnce nove in naj novejšere, ki nam je toliko lepih (!) reči rodila. Med drugimi lepimi rečmi nam je rodila tudi to prikazen, da tisti ljudje, časniki, kateri že davno čez rumeno-črne mejnike škiljajo, so se zdaj zedinile v entuziazmu za staroslavno dinastijo Habsbursko in njenega sedanjega mnogo, mnogo skušanega zastopnika. Komu ne bi se v dnu serca studil n. pr. časnik, kateri v enem predelu solze pretaka, po ravnokar zakopani republiko zidati, z drugo monarhično-dinastične čute razodevati — kako se to vjema? In take in enake prikazni nahajamo tudi v znanih officioznih listih, n. pr. v tistem, kateri je one dni neko visoko gospô, sramotno grajal in zasmehoval, ktera se je dostojno umikala dvema bolj glasovitima, ko slavnima gostoma za časa dunajske razstave. To je tista „Neue freie Presse“, ktera je tudi krasni kardinal Rauscher-jev pastirski list (izdan za priliko cesarjeve 25letnice) sè svojim smrdljivim gnojem okidala zato, ker povdarja med drugim legitimnost in besede „po božji milosti“, katere se berejo v cesarjevem naslovu. Pač prav bi imel cesar, da bi rekel: Bog me varuj te prisiljene hinavske lojalnosti! Državljeni in časniki te baže hočejo menda navlaš motiti občutke Njega veličanstvu resnično vdanih in v vseh okoliščinah zvestih mu Avstrijancev. Mi, ki se k njim prištevamo, bomo si prizadevali, da z besedo in dejanjem hinavcem šemo z obraza strgamo.



**Državni zbor** je, recimo hvala Bogu, do 20. januarja sklenen. Dvoje reči je že dalo starim in novim zbornikom priliko, da so si srce ohladili, адреса in posojilo. Adresna debata je bila 19. in 20. nov. Skor vse stranke so poslale po enega ali drugega svojih junakov v boj; nekteri so streljali tudi brez povelja. Škoda da ne moremo vseh govorov in govornikov opisati. Po naših utisih, ki jih imamo od te debate, porečemo tako-le: Predsednik Rechbauer ni pedant, pušča gospode na vsa usta govoriti; znana vulgarna liberalnost, katero nekteri svobodo imenujejo, je v sedanji zbornici za mnogo stopinj predrzuiša memo poprejšnih; levica sama na sebi (in še bolj pomnožena z levim središčem in skrajnimi naprednjaci in demokrati) je trdno krdelo, katerega nobena krogla tako lahko ne predere; Poljaci sebični nedohodni polofederalisti in nezanesljivi, kakor odnekaj; Rusini, misera plebs, zadovoljni z vsakim kosčekom kake pridobitve, ki pade z gosposke mize levičnjaške; odtod njih ustavoverno vedenje; — Slovenci in südländer-ji živa podoba mizerije, bolj ko v vsaki poprejšni zbornici; „pravna stranka“ Hohenwartova premajhna in le bolj v zanikanji edina, kakor jej je Herbst breztakno pa znabiti resnično očital. To je zbornica, da se je Bog usmili. Ako hočemo resnico govoriti, moramo reči, da, kolikor se dá po časnikih soditi, izmed vseh govorov in govorčkov dva kakor stebra čez druge molita, Hermanov in Herbstov. Teh dveh se je tudi žurnalistika naj bolj poprijela in, čim bolj n. p. Hermana nasprotniki ponižujejo, tem bolj raste pomenljivost prvega njegovega govora. Celó smešno pa je, da ga organ naših „mladih“ hoče potisniti v kot; moj Bog, kaj sta dr. Razlag in sosebo dr. Vošnjak (v rečem oziru) memo Hermana!? Kar se tiče polokatoličana Razlaga, je zanimivo to, da ga Herbst v tistem trenutku na zveličalne svoje prsi pritiskuje, ko ga orakelj mladočeski in mladoslovenski, „Narodni listi“, oestro grajajo! Oh, osoda, ti pač človeka povsod najdeš! O Herbstovem govoru, s katerim je, kot poročevalec odsekov, sklenil splošno debato, moramo reči da je bil — sè stališča centralistično ustavovernega — jako dober, dasi ne skoz in skoz moder. Nas žali, da je v tistih rečeh, ki jih je opoziciji očital, marsiktero zrnice resnice; da bi tako ne! Rekel je, da je opozicija samo negativno edina, kakor hitro pa gre za dejavno postopanje, da se brž v mnoge odlomke razdrobi. Pri vsem tem pa se da iz njegovega govora posneti, da se on in njegovi privrženci opozicije bojé. — Hohenwart ni govoril drugega, nego to, da on in njegovi se ne vdeležijo adresne debate, samo glasovali da bodo proti adresi. (Glasovati mora namreč vsak, kdor je v zbornici pričujoč, in to vsled opraviškega reda.) — Skrajni levičnjaki so marsikak popravek nasvetovali, pa večji del le smeh za pohvalo dobili. Kar bodo v zbornici počinjali, bode se zdelo tudi v prihodnje mnogokrat smešno-prenapeto včasih bo pa tudi kaj resničnega vmes; samo to ni smešno, da so ti ljudje v zbor izvoljeni; to je znamenje časa. — Konec splošne in nadrobne de-

bate je bil ta, da se je адреса cela nespremenjena sprejela, kakor jo je bil Herbst sestavil in odsek potrdil. Proti njej so glasovali: Poljaki, pravna stranka (desno središče) in tudi Mladoslovenci. — Da je zbornica poslancev tudi še posojilo rešila pred začetkom deželnih zborov imela je v nedeljo 23. nov. dve seji, kateri sta trajali devet ur (od 11. do 4 in od 7. do polnoči). Sprejet je načrt postave, kakor ga je bil naredil gospodarstveni odsek. Tudi v tej debati so se slišali zanimivi govori; bistveno je to, da je zbornica — in drugače ni bilo pričakovati — pritrdila principu, da je obrtniki državna pomoč (po „krachu“) potrebna. Herman je tudi tu v črno piko zadel, rekši, da je sedanji vladni sistem korrupcije in vsega kriv; druge prave pomoči da ni proti denarskemu polomu, nego prenavrejanje sistema. Ojstre pšice so letale tudi od skrajnih levičnjakov. Glasovali so zoper odsekov predlog razen desn. središča in nekterih družih tudi Rusini. (Govornikov je bilo 11 proti, 9 za odsekov načrt.)

Dne 24. t. m. se je zbor odložil.

**Ogersko.** Ogrom se v denarskih zadevah znabiti še hujša godi, nego nam; tudi tam gre za posojilo. Položje je tako težavno, da ne mara nihče minister biti. Dva ministra, Tisza in Kerkapolyi (m. za finance in za kupčijstvo) sta se te dni odpovedala; znabiti, da odstopi tudi ministerstva predsednik Szlavy. — Pomenljiva je bila v ogerskem zboru debata zastran voščila cesarja za 2. dan dec. Skrajna levica je bila proti voščilu (20 zbornikov). — Konservativec Sennyey se, kar je nekaj časa, po gostem imenuje. Ko bi on ministerstvo prevzel, bilo bi se nadejati na Ogorskem in gotovo tudi v Cislajtanijski boljih časov.

**Vnanje države.** Na Francoskem je zdaj vsaj red rešen. Z nepričakovano veliko večino je narodna skupščina v Versalju 19. t. m. Mac-Mahonu vladno oblast na sedem let podaljšala. Padel je tedaj sramotno nasvet večine odseka petnajsterih in sprejet je predlog Depeyre-v (poročevalca odsekov manjšine s 383 glasi proti 317. Seja v kateri se je to sklenilo, je trajala do polnoči. Ministerstvo se mora zdaj na novo sestaviti; dosedanji minister Broglie ima nalogo to storiti. (Ta Broglie pa cika nekako na Orleansko stran). Kar se je uni teden v narodnem zboru ustanovilo, ni nič na škodo legitimni monarhiji, ktera se znabiti razglasi, še predno 7 let preteče. Legitimist Chesnelong je v imenu svoje stranke 19/11 izrekel, da oni imajo monarhijo za edino pravo vladno na Francoskem. — Grof Chambord je bil te dni na Francoskem v gradu Dampierre.

Med Španijo in Ameriko ni še vse poravnano zastran ladije „Virginus“; Amerikanska vlada je poslala v Madrid noto, v kateri konstatuje, kar se je na Kubi godilo (pomorjenje vjetnikov), in zahteva zadostjenja.

**Prusija.** V deželnem zboru postopa katoliška stranka kaj krepko. Windhorst je sprožil nasvet, da naj ima vsakdo pravico v deželni zastop voliti; dalje je podal interpellacijo, kaj da pomenijo premembe v

ministerstvu (da je namreč Bismark vnovič ministerstva predsednik i. dr.). Nasveta sta taka, da jima morajo liberalci, če so res liberalci, pritrditi.

## Domače novice.

(Program slovesnosti) po katerem bo goriško mesto petindvajsetletnico vladanja Nj. Velič. presvetlega cesarja obhajalo se glasi:

1. Podala se bo v imenu mesta goriškega po posebni deputaciji voščilna адреса presvetlemu vladarju.

2. Od dne slovesnosti naprej se bo ulica, ki pelje od gledišča proti železnici, imenovala: „Corso Francesco Giuseppe.“

3. Podarilo se bo iz mestne blagajnice 300 gold. tako zvani kuhinji ubozih; 200 gold. pa se bo razdelilo o svojem času v kak drugi blagi namen.

4. Razdelilo se bo iz mestne blagajnice zavodu zapuščenih otrok 30 gold., glohonemim 10 gold. in sirotam na gradu 10 gold.

5. Na predvečer t. j. 1. decembra:

a) ob 6. uri zvečer: Prostovoljno razsvetljenje mestnih hiš in splošno razsvetljenje Travnika.

b) ob 7. zvečer podala se bo mestna godba z mestno zastavo na čelu in spremljena od mestjanov in gasilcev iz Stračič, ki bodo svetili, po eni polovici mesta; pred okrajnim glavarstvom bo svirala cesarsko pesem, potem na sredi Travnika nekoliko muzikaličnih proizvodov.

c) Ko so proizvodi dovršeni, vrne se mestna godba po drugi polovici mesta in drugi poti k mestni hiši.

6. Na dan slovesnosti t. j. 2. decembra:

a) ob 6. zjutro pojde mestna godba po mestu.

b) ob 6<sup>1/2</sup> zvečer pojde mestna godba po mestu v tistem redu ko prejšnji večer.

c) ob 8. zvečer: veselica v gledišču, ki bo razsvetljena na mestne stroške. Čisti dohodek tistega večera je namenjen za blagajnico ubozih.

Opomniti je, da bo po blagodarnosti nekterih mestjanov 1. dec. zvečer Travniki bengalično razsvetljen in da bodo umetni ognji; tudi bo vojaška godba mestno podpirala pri proizvodih.

## Razne vesti.

— V Volčah je razpisana služba učitelja s plačilom 400 gold. Prošnje naj se vložijo najdalje do 15. dec. t. l. pri dotičnih krajnih šolskih svetih.

— Premestjenje. — Dosedanji inspektor tržaških šol A. Stimpel je imenovan za inspektorja srednjih šol; g. Ant. Kldič pa za inspektorja ljudskih šol in učiteljskih izobraževališč v Trstu in Istriji. Istrski inspektor Zarič je premestjen v Dalmacijo.

— Karol Baubela inženir v Gorici je imenovan za državnega inženirja na Primorskem in se preseli v Trst.